

Dva modela starosti prijazne univerze: Dublin City University in Univerza v Ljubljani

Urša Kapler

Povzetek

Starosti prijazna univerza (SPU) se uveljavlja kot organizacijska enota znotraj že obstoječih univerz, pri čemer temelji na skupnih načelih in temeljnih stebrih. Na individualni ravni SPU omogoča izobraževanje starejših, kar spodbuja pridobivanje kakovostnega znanja ter krepitev socialnih vezi. Kot prostor interdisciplinarnega raziskovanja SPU deluje kot inkubator inovacij in sodeluje z lokalnim okoljem. Ključno vlogo ima tudi v mednarodnem povezovanju, kjer spodbuja širjenje koncepta starosti prijazne družbe. SPU se umešča v javni prostor kot integralni del starosti prijaznega ekosistema, ki starejšim omogoča aktivno vključevanje v družbeno življenje. Na nacionalni in nadnacionalni ravni lahko predstavlja platformo za sodelovanje med različnimi resorji s ciljem oblikovanja strategij, ki izboljšujejo možnosti za kakovostno staranje.

Razlike med preučevanima primeroma SPU – Age-Friendly University na Dublin City University in Modra fakulteta Univerze v Ljubljani – izhajajo iz različnih interpretacij osnovnih načel pobude, različno dolgega obdobja delovanja, lokalnih posebnosti, kulturnih značilnosti, različnih razumevanj koncepta izobraževanja, institucionalnih ureditev in financiranja. Kljub tem razlikam obe instituciji sledita desetim načelom delovanja SPU in prepoznavata ključno vlogo univerze pri odzivanju na družbene izzive, povezane s staranjem prebivalstva. Prav raznolikost praks in izzivov odpira priložnosti za izmenjavo dobrih praks ter skupno iskanje rešitev za kompleksna vprašanja starajoče se družbe.

Ključne besede: univerza, starejši, starosti prijazna univerza, angažirana univerza, vseživljenjsko učenje

Two models of age-friendly universities: Dublin City University and the University of Ljubljana

Abstract

The concept of the Age-Friendly University (AFU) is establishing itself as an organizational unit within existing universities. On an individual level, the AFU provides education for older people, promotes the acquisition of high-quality knowledge and strengthens social ties. As a space for interdisciplinary research, the AFU acts as an incubator for

innovation and works with the local community. It also plays a key role in international networking and promotes the concept of an age-friendly society. The AFU positions itself in the public space as an integral part of an age-friendly ecosystem that enables older people to actively participate in society. At the national and transnational level, it can be a platform for inter-ministerial cooperation with the aim of developing strategies that improve the conditions for quality ageing.

The differences between the two case studies – the AFU at Dublin City University and the Faculty of Active Wisdom at the University of Ljubljana – arise from the different interpretation of the basic principles of the initiative, the different lengths of operation, local characteristics, cultural characteristics, understanding of the concept of education, and institutional arrangements, as well as the differences in funding. Despite these differences, both institutions follow the ten principles of the AFU and recognize the key role of the university in addressing the societal challenges of an ageing population. It is precisely the diversity of actions and challenges that opens up opportunities for the exchange of best practices and the joint search for solutions to the complex issues of an ageing society.

Keywords: university, older people, age-friendly university, engaged university, lifelong learning

1 Uvod

V družbi 21. stoletja, trajnostno naravnani družbi 5.0, prihaja do konceptualnega premika, ki ga spremlja prehod iz starosti prijazne družbe v družbo, ki je pripravljena na dolgoživost (ang. longevity ready). Na univerzi, zaznamovani s humanistično zapuščino ter usmerjeni v raziskovanje in razvoj, se sooblikuje družbena pripravljenost na spremembe in izzive, ki jih prinaša dolgoživa družba. Koncept vseživljenjskega učenja in izobraževanja se v institucionalnem okviru univerze oblikuje skozi mnoge novosti in izzive.

Na univerzah po svetu se že 14 let premišljajo različne oblike vključevanja starejših, raziskovanja starosti in staranja ter ponudbe izobraževanja ne glede na determinanto starosti. Načela starosti prijazne univerze (SPU) se aplicirajo v delovanje vsake univerze drugače. S pomočjo raziskovanja dveh univerz – Dublin City University Age-friendly University in Modre fakultete na Univerzi v Ljubljani – se bo skušalo odgovoriti na kompleksna vprašanja: kaj lahko starosti prijazna univerza predstavlja za dolgoživo družbo ter kakšno mesto lahko zavzame v sistemu izobraževanja in življenja starejših. Ključno vlogo pri tem bo imelo razumevanje razlik med interpretacijami omenjenih starosti prijaznih univerz.

2 Prihodnost univerze je starosti prijazna

V Sloveniji je za kulturno-politično razumevanje staranja prebivalstva ključna Strategija dolgožive družbe (UMAR, 2017), ki temelji na konceptu aktivnega staranja in merskem instrumentu indeksu aktivnega staranja. S pomočjo teh konceptov in orodij so v Sloveniji prepoznane potrebe ter pomanjkljivosti v družbi, povezane z vključevanjem naraščajoče starejše populacije v socialni in gospodarski okvir. Evropska unija je v svojih strateških smernicah prešla od politike aktivnega staranja k politiki zdravega staranja, pri čemer trenutno usmerja svojo pozornost na strategijo 2020–2030 za zdravo in aktivno staranje (WHO, 2002). Strategija razvoja Slovenije 2030 (UMAR, 2017), ki izhaja iz evropskih smernic, poudarja trajnostni razvoj ter si prizadeva za zagotavljanje kakovostnega življenja za vse. V okviru ciljev, ki se nanašajo na starejšo populacijo, strategija stremi k zdravemu in aktivnemu življenju, vseživljenjskemu učenju in izobraževanju ter stabilnemu gospodarstvu.

Demografske spremembe v družbi pomembno vplivajo na družbeno infrastrukturo. Premik k spremembi razmišljanja o staranju kažejo koncepti, kot so: zdravo, uspešno, produktivno in aktivno staranje. Ti usmerjajo premike v zdravstvu, politiki in gospodarstvu ter pomembno vplivajo na vsakdanje življenje. Našteti konceptom je po mnenju Zaidija in Howsa skupno to, da predstavljajo spremembe v razmišljanju o starejši populaciji, in sicer v tem, da se odmikajo od koncepta pomoči (Zaidi in Howse, 2017).

Preglednica 1: Izbrani koncepti staranja

Koncept	Avtor in opis koncepta
Koncept zdravega staranja	Splošno stanje staranja duha in telesa običajno pomeni, da ni bolezni, poškodb ali bolečin.
Ego integriteta proti obupu (1950)	<i>Erickson</i> Subjektivna ocena lastnega življenja kot izpolnjujočega in uspešnega, zadovoljujoče življenje.
Uspešno staranje (1961–1963)	<i>Havighurst</i> Razmere, ki spodbujajo največje zadovoljstvo in srečo. Notranji občutki sreče in zadovoljstva s sedanostjo ter preteklim življenjem.

Koncept	Avtor in opis koncepta
Uspešno staranje (1987, 1998)	<i>Rowe in Kahn</i> Vzajemno delovanje med socialno vključenostjo, zdravjem in delovanjem za pozitivno izkušnjo staranja (majhna verjetnost bolezni in z boleznijo povezane invalidnosti).
Produktivno staranje (1990)	<i>Butler idr.</i> Vsaka dejavnost starejšega posameznika, ki prispeva k proizvodnji blaga ali storitev oz. razvija sposobnost za njihovo proizvodnjo (ne glede na to, ali je posameznik za to dejavnost plačan).
Aktivno staranje (2002)	<i>WHO</i> Aktivno staranje je proces optimizacije možnosti za zdravje, sodelovanja in varnosti za izboljšanje kakovosti življenja v starosti.
Zdravo staranje (2006)	<i>Swedish National Institute of Public Health</i> Optimizacija možnosti za dobro zdravje, da lahko starejši ljudje izkoristijo aktivno sodelovanje v družbi ter uživajo neodvisno in visoko kakovost življenja.
Zdravo in aktivno staranje (2011)	<i>Evropska komisija</i> Proces optimizacije priložnosti za zdravje za izboljšanje kakovosti življenja, ko se ljudje starajo.
Rezilientno staranje (2014)	<i>Hicks in Conner</i> Proces, ki ga starejša oseba preživi po fizični, psihosocialni ali kognitivni nesreči, z zaščitnimi dejavniki, ki vplivajo na lastnosti obvladovanja, odpornosti in samopodobe v prizadevanjih osebe za kakovostno življenje.
Zdravo staranje (2015)	<i>WHO</i> Zdravo staranje je več kot le odsotnost bolezni; je proces razvijanja in ohranjanja funkcionalnih sposobnosti, ki omogočajo dobro počutje v starosti.

Vir: Martin idr. v Michel in Sadana, 2017, str. 2.

Za namen te raziskave pa je ključnega pomena koncept, ki izvira iz spremembe v odnosu do starosti in staranja – »starosti prijazno«, oziroma še novejši koncept, ki opisuje »družbo, ki je pripravljena na dolgoživost«. »Starosti prijazno« je lahko mesto, skupnost, bolj celostno pa lahko razmišljamo o starosti prijaznih ekosistemih, ki zahtevajo sodelovanje več sektorjev – zdravstvenega sistema, mesta/skupnosti, javnega zdravstva, univerze in trga dela oz. delovnega mesta (Fulmer idr. 2020, Age-Friendly University Global Network, b. d.).

Univerza je tako prepoznana kot eno od petih področji, kjer je starosti prijazno delovanje nujno. Koncept vseživljenjskega učenja in izobraževanja prinaša v institucionalnem okviru univerze mnoge novosti in izzive. Primarna naloga današnjih univerz je izobraževanje mladih, kljub temu pa se je izobraževanje starejših začelo na univerzah in se pozneje selilo in preoblikovalo v npr. eno pomembnejših društev v Sloveniji, ki starejšim ponuja najrazličnejše izobraževalne priložnosti že več kot 40 let – Univerzo za tretje življenjsko obdobje (UTŽO). Takšne oblike izobraževanja so v Evropi velikokrat del univerzitetne strukture (npr. Francija), lahko pa so popolnoma ločene, kot je to organizirano v Sloveniji.

Starosti prijazna univerza je v evropskem prostoru prisotna že 14 let. V svetovnem merilu se je gibanju Starosti prijazne univerze do danes pridružilo že več kot 110 univerz. Pionirska univerza je bila Dublin City University (DCU). Skupina, ki je zasnovala SPU na DCU, opredeljuje vlogo starosti prijazne univerze kot »okolje, ki si prizadeva igrati vodilno vlogo pri strateškem reševanju izzivov starajočega se prebivalstva s svojim raziskovalnim programom, razvojem učnih načrtov, sodelovanjem s starajočo se skupnostjo ter odnosom do lastnega akademskega in podpornega osebja ter študentov. To zahteva interdisciplinarno perspektivo, ki pobira sadove, kot so strokovno znanje in ekspertize institucije za raziskovanje ter obravnavanje interesov starejših odraslih v povezavi s širšimi družbenimi vprašanji. Pristop SPU vključuje tudi program medgeneracijskega učenja, ki združuje mlajše in starejše študente, ki se učijo drug od drugega v obojestransko korist« (Corrigan idr., 2013).

3 Skupna načela starosti prijazne univerze vodijo v različne oblike in sisteme: etnografska študija dveh primerov starosti prijaznih univerz v Evropi

Iniciativo SPU predstavljajo skupni cilji, vendar se njihovo uresničevanje razlikuje glede na družbeno okolje, v katerega so umeščeni, ekonomsko in politično ozadje ter tradicijo same univerze. Na podlagi tega razmisleka je bila izvedena raziskava – etnografska študija primera dveh starosti prijaznih univerz v Evropi – Dublin City University Age-Friendly University in Starosti prijazne univerze Modra fakulteta. Pri primerjavi dveh izbranih primerov SPU so bile ugotovljene skupne značilnosti in razlike, ki jih prinaša okolje, v katero je univerza umeščena. Ugotovitve raziskave so bile pridobljene na podlagi kvalitativne raziskovalne paradigme z etnografsko raziskovalno metodologijo. Podatki so bili zbrani s pomočjo petih obsežnih kvalitativnih polstrukturiranih intervjujev, z opazovanjem z udeležbo in z analizo izbrane dokumentacije (spletne strani, elaborati, socialna omrežja, projektna dokumentacija, načrt dela itd.) leta 2023.

3.1 Dublin City University Age-Friendly University (DCU AFU)

DCU AFU je nastala z zavezo rektorja, ki je ustanovil interdisciplinarno partnerstvo visokih uslužbencev na univerzi. Oblikovanih je bilo deset načel in šest glavnih stebrov delovanja, na katerih temeljijo vse starosti prijazne univerze po svetu. S temi načeli so univerze usmerjane k oblikovanju lastnih interpretacij, prilagojenih posamezni kulturni, socialni in ekonomski situaciji. Načela obstajajo kot vodila in opomnik na to, katere aktivnosti zajema starosti prijazna univerza, pri čemer se vsaka univerza lahko postopoma in selektivno odloča za njihovo implementacijo.

Začetna spodbuda za razvoj starejšim prijazne univerzitetne politike na DCU AFU je bila pozneje razširjena na udeležbo v procesu vseživljenjskega učenja na celotni univerzi (Mark, 2018, str. 179). Od leta 2016 je bilo izvedenih in vodenih več kot 20 različnih državnih ter mednarodnih projektov. Organizirani so bili dogodki, delavnice, srečanja in izobraževanja na različne tematike, povezane s starejšimi odraslimi. Od leta 2012 do leta 2023 je bila DCU AFU vključena kot koordinator mednarodne mreže starosti prijaznih univerz (Age-Friendly University Global Network, b. d.). Do avgusta 2023 je bilo v globalno mrežo vključenih 82 univerz.

Starosti prijazna univerza v Dublinu si prizadeva za vodilno vlogo pri strateškem naslavljanju izzivov starajočega se prebivalstva. To poskuša doseči s pomočjo razvijanja učnih načrtov, sodelovanja s starejšimi in lokalno skupnostjo ter vzpostavitvijo vzajemnega odnosa med akademskim kadrom (učitelji), podpornim osebjem (organizatorji, administrativno osebje) ter študenti. Prav tako je ključna interdisciplinarna perspektiva, s katero se izkorišča strokovno znanje institucije za raziskovanje in obravnavanje interesov starejših odraslih v povezavi s širšimi družbenimi vprašanji (Mark, 2018, str. 172).

Prednost SPU pred drugimi oblikami izobraževanja starejših je v raziskovalni skupnosti, ki spodbuja sodelovanje med fakultetami in univerzami ter vzpostavlja potreben dialog. To se je zgodilo tudi v času nastajanja starosti prijazne univerze na DCU, kjer so bila znanja deljena z University of Strathclyde na Škotskem. Obe instituciji si prizadevata, da bi bile v izobraževanje vključene tudi odrasle osebe in starejši odrasli iz prikrajšanih skupin (Mark, 2018, str. 175). Pri svojem delu univerza tesno sodeluje z organizacijami iz lokalne skupnosti in s tistimi, ki se ukvarjajo s podobnimi cilji. Za pomoč pri delovanju in izboljšanju sodelovanja z lokalnim okoljem je bila ustanovljena posebna komisija, v katero so vključene različne organizacije, ki se ukvarjajo s starejšimi odraslimi (Irish Senior Citizens Parliament, Active Retirement Ireland itd.).

3.2 Starosti prijazna univerza Modra fakulteta (MoF)

Modra fakulteta je nastala kot akcijska participativna raziskava (v študijskem letu 2020/21), v kateri sodelujejo učitelji in raziskovalci ter starejši alumni. Organizacijsko se dejavnost umešča v Mrežo klubov alumnov UL.

Modra fakulteta med svoje dejavnosti vključuje izobraževanje za starejše in o starejših, razvoj in raziskovanje izobraževanja starejših in medgeneracijskega izobraževanja ter ozaveščanje javnosti o staranju in starosti (Ličen idr., 2023). Modra fakulteta pomeni dvoje: skupnost starejših alumnov UL, ki delujejo kot eden od klubov alumnov, ter organizacijo, ki pripravlja in vodi izobraževalne programe, ozavešča javnost in razvija izobraževanje starejših na univerzi. Razvoj v zadnjih treh letih poteka v treh smereh, najbolj razvita je izobraževalna smer.

Modra fakulteta v svojem delovanju (Ličen idr., 2023) poudarja naslednje teme:

- raziskovanje staranja in starosti, razvoj terminologije;
- razvoj možnosti za vključevanje starejših, ki to želijo, v študijske programe (npr. medgeneracijske skupine);
- neformalno izobraževanje za starejše in razvoj didaktike za neformalno izobraževanje starejših;
- razvoj novih praks (npr. iskanje možnosti za skupno bivanje (angl. cohousing) študentov in starejših).

Poleg neformalnega izobraževanja za starejše se na MoF UL spodbujajo tudi raziskovanje in razvoj ter aktivnosti ozaveščanja javnosti o starosti, starejših in starizmi (interno gradivo). V tem trenutku se najbolj osredotočajo na razvoj (Modra fakulteta, b. d.):

- neformalnega izobraževanja za starejše (razvoj novih programov, obveščanje, ozaveščanje ...),
- raziskovanja staranja in starosti (nastala sta dva elaborata, Homo senescens I in II, v sodelovanju raziskovalcev z različnih fakultet ter v sodelovanju raziskovalcev z univerz v Ljubljani, Mariboru in Kopru),
- medgeneracijskega povezovanja (razvija se medgeneracijska skupina v okviru filmskega izobraževanja, življenjskih zgodb in študentskih projektov).

Izobraževanja potekajo individualno, npr. svetovanja na področju informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT-svetovanje) (Modra fakulteta, b. d.), skupinsko (študijski krožki/programi) in skupnostno (javni nastopi, medijsko sporočanje, povezovanje z drugimi organizacijami v projekte skupnostnega izobraževanja).

Razvoj Modre fakultete je tesno povezan s sodelovanjem UL z lokalnim okoljem, kar se izraža tudi v njenih praksah. Modra fakulteta sodeluje s Centrom aktivnosti Fužine (sodelovanje pri raziskovanju, pisanju magistrskih nalog, razvoju študentskih projektov), Domom starejših občanov Fužine (npr. skupna razstava Podobe aktivne modrosti), UTŽO (skupni razvojni projekti in izobraževanje mentorjev/učiteljev), računalniškim muzejem, knjižnicami, Zavodom za zaposlovanje (promocija predupokojitvenih programov) itd. (Kapler, 2023).

3.3 Skupni cilji in načela, različno delovanje

Da bi spoznala osnovne razlike med delovanjem izbranih SPU, sem ju primerjala glede na kazalnike. DCU AFU je začela delovati leta 2012, z začetno pobudo rektorja, ter je povezana z globalnim omrežjem SPU in ima številne mednarodne povezave. MoF UL, ustanovljen leta 2021 na pobudo skupine učiteljev, še ni vključena v globalno mrežo AFU, toda sodeluje z lokalnimi institucijami ter ponuja programe za starejše odrasle in študente 55+. Oba programa vključujeta interdisciplinarno raziskovanje in sodelovanje z različnimi organizacijami ter različne oblike izobraževalnih dejavnosti, kot so umetnost, zgodovina in skupinske ter individualne dejavnosti, vendar ima pri tem MoF UL širšo tematsko ponudbo izobraževanj.

Preglednica 2: Primerjava med MoF UL in DCU AFU

Kategorija	DCU AFU	MoF UL
Začetek (čas)	2012	2020/2021
Začetek (pobuda)	Rektor	Skupina učiteljev
Mednarodne povezave	Vodilna v globalnem omrežju SPU do 2023	Leta 2023 še ni imela formalnih mednarodnih povezav
Povezovanje v lokalnem okolju	U3A, Age Action, Active Retirement Ireland, Age and Opportunity, Third Age, Irish Senior Citizens Parliament, Retirement Planning Council, Men's Sheds	SPU Univerza Maribor, Univerza na Primorskem, Centri dnevnih aktivnosti Fužine, UTŽO, kulturne ustanove (Muzej za arhitekturo in oblikovanje Ljubljana, knjižnice), društva upokojencev
Povezovanje na univerzi	Povezovanje s študentskimi organizacijami, oddelki različnih fakultet, športnim centrom ...	Povezave na UL: Kompetenčni center za socialne inovacije za aktivno in zdravo staranje, Center za obštudijske dejavnosti UL, študentska organizacija

<i>Kategorija</i>	<i>DCU AFU</i>	<i>MoF UL</i>
Mentorji/učitelji	Prostovoljci	Sodelavci UL ali alumni UL Plačilo za delo
Študenti	Odprt vpis	Odprt vpis, 55+
Oblike dela	Skupinske (manjše in večje skupine)	Skupinske (manjše skupine), individualne (IKT-svetovanje)
Programi (vsebine)	Pisanje, umetnost, sociološke teme, španski jezik, zborovsko petje, izleti	Tuji jeziki, umetnost (likovna, glasbena, literatura, film), ples, umetnostna zgodovina
Projekti	Coach Assistant via Projected and Tangible Interface (CA-PTAIN), Traditions, Recipes and Cuisines of Europe using Smartphones (TRACEUS), Culture on prescription in Europe (COPE), Music and wellbeing itd.	UL za trajnostno družbo – ULTRA, študentski projekti (Socialne inovacije in dolgoživost)
Način organiziranja dejavnosti znotraj univerze	Samostojna organizacijska enota	V okviru mreže klubov alumnov
Raziskovanje	Interdisciplinarno povezovanje učiteljev/raziskovalcev, starejši velikokrat sodelujejo kot raziskovanci	Interdisciplinarno povezovanje učiteljev/raziskovalcev in študentov pri pripravi elaboratov za načrtovanje ter organizacijo dela na MoF

Vir: Kapler, 2023

4 Ključna spoznanja in izzivi

Organizacija izobraževanja za starejše odrasle predstavlja osrednjo dejavnost obeh preučevanih SPU. Akterji (koordinatorji, profesorji in študenti) na obeh univerzah so visokomotivirani in osebno predani razvoju izobraževanja starejših, pri čemer prepoznajo številne možnosti za izboljšanje delovanja in koncepta SPU. Kljub temu se soočajo z omejitvami zaradi pomanjkanja kadrov, zaradi česar ni možno uresničiti vseh prepoznanih potencialov.

Število starejših študentov narašča, povečuje se spolno neravnovesje med udeleženci izobraževalnih programov v korist žensk. Številne raziskave (npr. Bjursell, 2019; Brady, 1983; Formosa, 2000 v Hachem, 2023) opisujejo starejše

študente kot motivirane posameznike, večinoma ženskega spola, pogosto poročene (ali vdove), upokojene in pripadnike srednjega razreda, kar potrjujejo tudi vzorci na obeh SPU. Starejši študenti pogosto izstopajo po višji izobrazbeni ravni in večjih možnostih za mobilnost. Za nadaljnji razvoj SPU je nujno preučiti to problematiko in razviti strategije, ki bi spodbudile večje vključevanje moških, starejših od 55 let, širitev geografske baze študentov ter spodbujanje vključevanja posameznikov z raznolikimi predhodnimi izobrazbenimi ozadji.

Izobraževalci v programih za starejše so najpogostejše profesorji, upokojeni profesorji, doktorji znanosti ter študentje doktorskega študija. V nekaterih programih, kjer se uporablja strategija obrnjenega mentorstva, pa mentorstvo prevzamejo tudi študentje višjih letnikov magistrskega študija. Pri primerjavi obeh preučevanih SPU je mogoče opaziti, da DCU AFU manj natančno določa izobrazbene zahteve za mentorje. Vsem mentorjem je skupno, da morajo imeti željo po poučevanju starejših in ponujati vsebine, ki so v skladu z interesi te ciljne skupine. V slovenskem okolju pa se pojavlja tudi trend profesionalizacije poklica izobraževalca starejših. Na Modri fakulteti se razvijajo specializirane didaktike za različna področja in usposabljanja za profesionalno delo v izobraževanju starejših.

Razvoj sistematičnega spremljanja kakovosti izobraževanja starejših je še posebej izražen na MoF. Čeprav je izobraževanje starejših pogosto organizirano kot neformalno izobraževanje, se vanj vse bolj vključujejo strategije spremljanja kakovosti, značilne za izobraževanje odraslih. Vendar pa so te strategije, ki so običajno prilagojene izobraževalnim potrebam odraslih v smislu usposabljanja za delo, manj primerne za specifične potrebe izobraževanja starejših.

Na obeh SPU je prisoten trend razvoja novih strategij za obveščanje in oza-veščanje starejših. Izkušnje DCU AFU kažejo, da je osebni stik ključen za uspešno sodelovanje z generacijo baby boom (npr. srečanja, čajanke, informacijske pisarne, stalni dogodki). Tudi na Modri fakulteti so prve izkušnje potrdile pomen osebnega stika pri motiviranju starejših. Te ugotovitve, ki izhajajo iz izkušenj koordinatork, so skladne z raziskavo Tušek (2022), ki je pokazala, da je promocija med starejšimi najučinkovitejša, ko temelji na osebnih stikih, bodisi skozi izkušnje, prijateljske odnose ali stike z družinskimi člani, ali pa je neposredno povezana z ustanovo, ki ponuja izobraževanje.

SPU je postal pomemben del lokalnih skupnosti, v katerih univerze delujejo. Povezovanje z institucijami s podobnimi izobraževalnimi cilji je ključno za širjenje dejavnosti, pri čemer DCU AFU svoje interese širi tudi na področja politike, zdravstva, lokalnih podjetij itd. S sodelovanjem z lokalnimi organizacijami lahko SPU doseže cilje, ki jih samostojno ne bi mogel realizirati, kot so vplivanje na politične razprave, razvoj mestnih politik ali izboljšanje zdravstvenega sistema. Povezovanje je pogosto odvisno tudi od kulturnega okolja posameznih lokalnih skupnosti. Na Irskem je prisotna močnejša tradicija skupnostnega izobraževanja znotraj

univerzitetnega študija, medtem ko v slovenski družbi tovrstne dejavnosti delujejo predvsem na ravni društev, brez posebnih študijskih smeri, ki bi raziskovale skupnostno izobraževanje in izobraževale o njem. V nasprotju z njimi Irska pozna področje skupnostnih študij (ang. community studies). Kampus predstavlja zanimiv koncept z velikim potencialom. Ponuja priložnosti za medgeneracijska srečanja študentov, in to ne le v učilnicah, ampak tudi v kavarnah, športnih centrih ter drugih skupnih prostorih. V okviru raziskave nisem opazila neposredne povezave med SPU in kampusi, kot to ugotavljajo Montepare idr. (2020, str. 278), ki trdijo, da so kampusi ključni za razvoj infrastrukture, prijazne starejšim. Kljub pomanjkanju teh skupnih prostorov na Modri fakulteti vidim potencial za njihov razvoj v prihodnosti.

SPU, predvsem v slovenskem prostoru, ponuja univerzi priložnost povezovanja s starejšimi alumni. Poleg izobraževanja je ključno tudi raziskovanje, saj pridobljeno znanje predstavlja temelj za oblikovanje politik, ki vplivajo na življenje starejših in širšo družbo. DCU AFU se na tem področju aktivno angažira, medtem ko MoF v letih svojega delovanja še ni vključil sodelovanja s političnimi akterji v svojo strategijo. Politike, na katere se DCU AFU osredotoča, delujejo na lokalni ali državni ravni. Izziv interdisciplinarnega sodelovanja med strokovnjaki z različnih področij – od družboslovno-humanističnih do naravoslovno-tehničnih, pa tudi povezovanje z umetniki – prinaša težave, saj se ti strokovnjaki pogosto ne zavedajo potrebnosti ali možnosti sodelovanja. SPU lahko s pomočjo različnih projektov spodbuja promocijo interdisciplinarnega sodelovanja, vendar moja raziskava kaže, da je obseg raziskav na tem področju še vedno omejen, še posebej v primerjavi z raziskavami, ki se izvajajo na večjih ameriških univerzah, ki so vključene v gibanje SPU.

5 Zaključek

Starosti prijazna univerza predstavlja ključni element starosti prijaznega ekosistema, saj ne le omogoča neformalno izobraževanje starejših, temveč pomembno prispeva k oblikovanju politik, dvigu družbene zavesti in premagovanju medgeneracijskih izzivov. Poleg tega spodbuja pretok znanja med generacijami, krepi povezave z lokalnim okoljem in podpira družbeno vključenost starejših. Raziskave kažejo, da so prakse starosti prijaznih univerz raznolike in prilagodljive specifičnim potrebam lokalnih okolij; Modra fakulteta npr. ponuja osem različnih jezikovnih tečajnih skupin, medtem ko DCU AFU organizira številne dogodke, ki povezujejo lokalno skupnost.

Raziskava nakazuje smernice za nadaljnji razvoj starosti prijaznih univerz. Ključni izzivi vključujejo razvoj specialnih didaktik in orodij za spremljanje kakovosti izobraževanja starejših, profesionalizacijo poklica izobraževalcev starejših ter poučitev na njihovem strokovnem usposabljanju. Prav tako so potrebne izboljšave pri

oblikovanju skupnih prostorov za vse generacije, kot so večgeneracijski kampusi, in pri promociji izobraževanja odraslih s specializiranimi pristopi. Za celovitejši razvoj bo prihodnje raziskovanje moralo preseči evropski okvir in vključiti prakse iz drugih delov sveta, kot so ZDA, Japonska in Avstralija, kar bo omogočilo oblikovanje bolj raznolikih in prilagodljivih modelov starosti prijaznih univerz.

Literatura in viri

- Age-Friendly University Global Network. (b. d.). *Age-friendly ecosystem*. <https://www.afugn.org/age-friendly-ecosystem>
- Bjursell, C. (2019). Inclusion in education later in life. Why older adults engage in education activities? *European journal for Research on the Education and Learning of Adults*, 10(3), 215–230.
- Brady, E. M. (1983). Personal growth and the Elderhostel experience. *Lifelong Learning*, 7(3), 11–13.
- Center za zaslužne profesorje in upokojene visokošolske učitelje. (b. d.). *Center za zaslužne profesorje in upokojene visokošolske učitelje*. <https://www.um.si/o-univerzi/center-za-zasluzne-profesorje-in-upokojene-visokosolske-ucitelje/>
- Corrigan, T., Mcnamara, G. in O'Hara, J. (2013). Intergenerational learning: A valuable learning experience for higher education students. *Eurasian Journal of Educational Research*, 52, 117–136.
- Formosa, M. (2000). Older adult education in a Maltese university of the third age: A critical perspective. *Education and Ageing*, 15(3), 315–339.
- Hachem, H. (2023). Educating older adults: Theoretical and empirical examinations of the learning Philosophies in older age [doktorska disertacija]. Örebro University.
- Hudournik, K. (2023). *Igrifikacija pri poučevanju španščine kot tujega jezika pri starejših odraslih* [magistrsko delo]. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.
- Hughes, S., Murphy, C. in O'Kelly, C. (2022). *DCU Age-Friendly University Activities Review 2016–2021* (raziskovalno poročilo). Dublin City University.
- Fulmer, T., Patel, P., Levy, N., Mate, K., Berman, A., Pelton, L., Beard, J., Kalache, A. in Auerbach, J. (2020). Moving toward a global age-friendly ecosystem. *Journal of the American Geriatrics Society*, 68(9), 1936–1940.
- Kapler, U. (2020). *Položaj starejših današnjega časa v Evropi* [diplomsko delo]. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.
- Kapler, U. (2023). *Izobraževanje starejših na univerzi: študija primera Univerze v Ljubljani in Univerze v Dublinu* [magistrsko delo]. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta. <https://repozitorij.unilj.si/lzpisGradiva.php?lang=slv&id=151430>
- Krajnc, A. (2009). Vpliv izobraževanja starejših na motivacijo za izobraževanje ostalih generacij. *Andragoška spoznanja*, 15(3), 31–39.
- Kump, S. in Jelenc Krašovec, S. (2007). Education: A possibility for empowering older adults. *International Journal of Lifelong Education*, 26(6), 635–649.

- Ličen, N. (2023). Starosti prijazna univerza. *Kakovostna starost*, 26(2), 26–42.
- Ličen, N., Gruden, U. in Furlan, M. (2023). *Izhodišča za organizacijo izobraževanja starejših na Univerzi v Ljubljani* (fazno poročilo). Modra fakulteta.
- Ličen, N. in Mezgec, M. (ur.). (2022). *Homo senescens: Dolgoživost in izobraževanje starejših*. Založba Univerze v Ljubljani.
- Lindenberg, J. in Westendorp, R. G. J. (2015). Overcoming Old in Age Friendliness. *Journal of Social Work Practice*, 29(1), 85–98.
- Mark, R. (2018). Promoting age friendly universities, which are sustainable and open to all: A new challenge for the academy? *Widening Participation and Lifelong Learning*, 20(2), 169–183.
- Michel, J. P. in Sadana, R. (2017). „Healthy aging“ concepts and measures. *Journal of the American Medical Directors Association*, 18(6), 460–464.
- Modra fakulteta. (b. d.). *Modra fakulteta*. https://www.uni-lj.si/alumni/modra_fakulteta/
- Slowey, M. in Schuetze, H. (2000). *Higher Education and Lifelong Learners: International Perspectives on Change*. Routledge/Falmer.
- Slowey, M., Schuetze, H. in Zubrzycki, T. (ur.). (2020). *Inequality, Innovation and Reform in Higher Education: Challenges of Migration and Ageing Populations*. Springer.
- Talmage, C., Mark, R., Slowey, M. in Knopf, R. C. (2016). Age Friendly Universities and engagement with older adults: Moving from principles to practice. *International Journal of Lifelong Education*, 35(5), 1–18.
- Tušek, N. (2022). *Analiza informiranja starejših odraslih in možnosti načrtovanja promocije izobraževalnih programov* [magistrsko delo]. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.
- UMAR – Urad RS za makroekonomske analize in razvoj. (2017). *Strategija dolgožive družbe*. http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/kratke_analize/Strategija_dolgozive_druzbe/Strategija_dolgozive_druzbe.pdf
- Univerza v Ljubljani. (b. d.). *Raziskovalno in razvojno delo na Univerzi v Ljubljani*. https://www.uni-lj.si/raziskovalno_in_razvojno_delo/raziskovalno_razvojni_center/2022092814315761/
- Walker, A. (ur.). (2019). *The Future of Ageing in Europe*. Palgrave Macmillan.
- World Health Organisation (WHO). (2002). *Active Ageing: A Policy Framework*. https://www.who.int/ageing/publications/active_ageing/en/
- Zaidi, A. in Howse, K. (2017). The Policy Discourse of Active Ageing: Some Reflections. *Journal of Population Ageing*, 10, 1–10.